

24.5.2021

Lausunto pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen arviointimuistioista

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan pelastuslaki uudistetaan kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta. Sisäministeriön 30.12.2019 asettaman pelastuslain uudistamisen esiselvitystä koskevan hankkeen toimikausi päättyi 31.3.2021. Hankkeen tavoitteena on kokonaisvaltaisesti selvittää ja arvioida näkemykset pelastustoimen lainsäädännön muutostarpeista erityisesti pelastustoimen kehittämishankkeen, maakunnallisen pelastustoimen perustamisen sekä aikaisemmin tehtyjen muutosten edellyttämän lain rakenteen tarkistamisen osalta. Hankkeen tavoitteena on tietoa ja näkemyksiä kokoamalla luoda edellytykset pelastustoimen lainsäädännön uudistamiseksi erikseen asetettavassa lainsäädäntöhankkeessa. Lausuntopyyntöön kohteena ovat pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen muistiot.

Valtiovarainministeriön lausunto

Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu -jaoston muistiossa esitetyt uudet säännökset ja velvoitteet lisäisivät materiaalisen varautumisen kustannuksia pelastuslaitoksissa. Pelastustoimen materiaalisen varautumisen parantamiseen tähtäävä uusi säännös tulisi aiheuttamaan lisäkustannuksia pelastuslaitoksien lisäksi myös valtionhallinnossa aiheutuen muun muassa säännöksen edellyttämän tietojärjestelmän rakentamisesta ja ylläpidosta. Toisaalta yhteisillä ja yhdenmukaisemmilla materiaalihankinnoilla sekä digitalisaation paremmalla hyödyntämisellä arvioidaan saavutettavan myös kustannussäästöjä.

Mahdollinen valtakunnallinen varautumisrekisteri sekä väestönsuojarekisteri aiheuttaisivat suunnittelu- ja toteutuskustannuksia ja käyttöönoton jälkeen ylläpitokustannuksia.

Esitettyjen säännöksiä taloudelliset vaikutukset tulee arvioida tarkemmin varsinaisen lainsäädäntöhankkeen yhteydessä.

Pelastuslain uudistamisen aiheuttamat määrärahatarpeet käsitellään normaaliin tapaan osana talousarviovalmistelua.

Varautuminen ja väestönsuojelu -jaoston muistiossa käsitellään hallinnon toimivaltuuksia ja toimintoja, joilla on vaikutuksia kuntien ja aluehallinnon toimintaan. Ehdotetut muutokset toteutuessaan antavat pelastusviranomaisille virnaomaistehtäviä, jotka eivät liity suoraan pelastustoimintaan, mutta liittyvät

turvallisuuteen. Ne synnyttävät tarvetta yhteistyölle eri tahojen kesken, mikä olisi hyvä tuoda esiin varsinaisen lainsäädäntöhankkeen yhteydessä ja hallituksen esityksen perusteluissa. Ehdotetut viranomaistehtävät voivat olla toiminnan laajennuksia, mikä on myös otettava hallituksen esityksessä huomioon.

Väestönsuojien käyttöönottoa koskeva suunnitteluvaihtoehto ei ole erilaisissa kunnissa saman laajuinen asia. On sinällään varmasti totta, että koko kuntakentässä sen taloudellinen vaikutus on hyvin vähäinen, mutta tehtävää syntyy suurissa kaupungeissa paljon enemmän. Tätä olisi selvitettävä varsinaisessa lainsäädäntöhankkeessa.

Ehdotettu tilannekuvatoiminta on alueellisella ja paikallisella tasolla tärkeä ja yhtä lailla tärkeää on, että sen pohjalta voidaan rakentaa myös luotettavaa ja ajantasaista valtakunnallista tilannekuvaa tarpeen vaatiessa. Ehdotus tekisi pelastuslaitoksen tilannekuvatoiminnasta laajaa, kun siihen kuuluisivat väestön turvallisuutta ja yhteiskunnan tärkeitä toimintoja uhkaavat vaarat.

Lainsäädäntövalmistelussa olisi syytä selvittää yhteistoiminnan tarve ja yhdyspinnat muiden viranomaisten ja toimijoiden tilannekuvatoimintaan. Yhteiskunnan johtamisen kannalta olisi erittäin tärkeää, että tilannekuvatoiminta pystyisi tuottamaan oikeaa, kattavaa ja ajantasaista tilannekuvaa. Tämä ei voine toteutua ilman eri toimijoiden laajaa yhteistyötä, jota säädöstenkin on tuettava.

Tiedonhallinta ja yhtymäkohdat tiedonhallintalakiin

Valmistelujaostojen arviointimuistioissa on kiinnitetty huomiota pelastustoimen tietojenkäsittelyä ja tiedonsaantia koskeviin säännöksiin ja säädöstarpeisiin muun muassa seuraavasti:

- pelastusviranomaisilla ja ns. toimessa olevilla tulee olla riittävät ja riittävän täsmällisesti määritellyt tietojenkäsittelyoikeudet ml. tiedonsaantioikeudet, joissa on otettu huomioon myös toiminnassa syntyvien sekä vastaanotettujen tietojen tallentaminen/rekisteröinti,
- tiedonsaantioikeudet ja tietojen saaminen muista rekistereistä, esim. suunnitteilla oleva rakennetun ympäristön tietojärjestelmä,
- pelastuslaitoksella tulee olla mahdollisuus käyttää turvallisuusluokitteluasetuksen mukaisia tietoaineiston luokitteluja, mikäli tiedonhallintalain 18 §:n 1 momentti poikkeusoloihin varautumisesta sekä yleisestä turvallisuudesta toteutuu,
- tarve säätää pelastustoimen tilannekuvasta ja siihen liittyvistä tehtävistä,
- tarve valtakunnalliselle varautumisrekisterille ja muutoinkin valtakunnallisille rekistereille.

Esiselvitysvaiheen 3. jaosto on myös ehdottanut, että pelastustoimen tiedonhallinnan kokonaisuudesta tulisi säätää omassa laissaan.

Arviointimuistioissa on tuotu esille, että pelastustoimen tiedonhallintaa ja rekisterejä koskevien kehittämistarpeiden arvioimiseksi sisäministeriössä on käynnissä erillinen hanke (Pelastustoimen tietojenkäsittelyhanke). Hankkeen tehtävänä on muun muassa selvittää pelastustoimen tietoja ja rekisterejä sekä niiden käsittelyä ja käyttämistä koskevat lainsäädännön muutostarpeet. Hankkeen toimikausi on vuoden 2021 loppuun.

Arviointimuistioista käy edellä kuvatulla tavalla esille, että pelastustoimen tiedonhallintaan kohdistuu muutostarpeita. Mahdollisilla muutoksilla olisi todennäköisesti vaikutusta useiden viranomaisten tiedonhallintaan.

Pelastustoimen tietojenkäsittelyä koskevan sääntelyn valmistelussa tulisikin varmistaa, että eri pelastustoiminnan viranomaisten tiedonhallintalain mukaiset vastuut otetaan huomioon uudistuksessa ja varmistetaan tiedonhallintayksiköille asetettujen velvoitteiden toteutuminen uudistuksessa. Tältä osin voidaan esimerkkinä mainita seuraavassa tarkemmin käsitelty tiedonhallinnan muutosvaikutusarvioinnin toteuttaminen.

Tiedonhallintalain 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön tulisi jo valmisteluvaiheessa laatia 5 §:n 3 momentin mukainen muutosvaikutusarviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaineistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Merkittävimpien muutosvaikutusten olisi hyvä käydä ilmi esityksen perusteluista. Lain toimeenpanovaiheessa on otettava huomioon, että 5 §:n 3 momentissa säädetään myös tiedonhallintayksiköiden velvoitteesta arvioida suunnittelemansa muutoksen vaikutukset tiedonhallinnan vastuisiin, tietoturvallisuusvaatimuksiin ja –toimenpiteisiin sekä tietojen muodostamiseen, luovuttamiseen ja asianhallintaa ennen muutoksen toteuttamista.

VM pitää tärkeänä, että käynnissä olevassa säädösvalmistelussa ei säädetä tarpeettomasti asioista, joista on jo säädetty yleislaeissa, kuten tiedonhallintalaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Pelastuslakiin sisältyy myös säännöksiä, jotka koskevat tietojen luovuttamista teknisen käyttöyhteyden avulla. Yleislaiksi säädetyn tiedonhallintalain myötä teknisiä käyttöyhteyksiä koskevasta sääntelystä tulisi lähtökohtaisesti luopua. Sisäministeriön tulisi arvioida nykyiset tietojen luovutustapaa koskevat säännökset ja niiden suhde tiedonhallintalakiin kattavasti sekä tämän perusteella valmistella mahdolliset muutokset.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Sami Yläoutinen